

Restauratie van het schilderij *De Slag der Gulden Sporen* van Nicaise De Keyser

Het schilderij *De Slag der Gulden Sporen* van Nicaise De Keyser uit de collectie van de Stedelijke Musea Kortrijk wordt gerestaureerd. Het werk is een belangrijke schakel in het ontstaan van de Guldensporenherdenkingen vanaf de 19de eeuw. Restaurateur Frederik Cnockaert van het atelier Kerat uit Wervik voert een reeks behandelingen uit om het schilderij in zijn oude glorie te herstellen.

Het schilderij

Na de Belgische onafhankelijkheid verwacht het koninkrijk België dat kunstenaars een steentje bijdragen om vaderlandse gevoelens aan te wakkeren. Aan de Academie van Antwerpen ontstaat onder Gustaaf Wappers een school van romantische historieschilders. Een schilderij dat in zijn tijd veel ophef maakte op het Brusselse Salon van 1836 was zeker *De Slag der Gulden Sporen* van Nicaise De Keyser. Hiervoor kon de Keyser beroep doen op een historische studie die kort daarvoor geschreven werd door Auguste Voisin, op basis van onderzoek door de Kortrijkse verzamelaar Jacques Goethals-Vercruysse.

De Keyser oogst er veel succes mee, en ook de jonge schrijver Hendrik Conscience is onder de indruk. Het doek inspireert hem tot het schrijven van zijn boek *De Leeuw van Vlaanderen*, waarmee de Guldensporenslag definitief zijn intrede doet in het collectief geheugen.

Kortrijk kocht het monumentale schilderij van 6,22 meter op 4,80 meter voor de stedelijke collectie. Het doek was te groot voor het toenmalige stadsmuseum, dus werd het in 1841 opgehangen in de Grote Hallen. Daar werd het vernield in de brand na het bombardement van juli 1944.

De Keyser had evenwel ook een kleiner exemplaar geschilderd van dit doek (105,5cm op 76,5cm zonder lijst). Stad Kortrijk kon dit in 1963 aankopen met geld van de geleden oorlogsschade. Het is dit doek dat nu gerestaureerd wordt.

Het schilderij beeldt de zegepraal uit van het Vlaamse voetvolk op de Franse ruitery op het Groeningeveld. De theatrale compositie toont een cruciaal moment van de strijd: het moment waarop ridder Robert d'Artois, aanvoerder van de Fransen, van zijn paard is gevallen en sneuvelt. Het paard, dat door Willem van Saeftinge, de lekebroeder uit de abdij van Ter Doest, werd neergeslagen, slaat krampachtig met de poten en vertrapt ridders en wapenbroeders. Het hele tafereel is doordrenkt van een intense dramatiek, bedoeld om het publiek te beroeren.

Dit prachtig schilderij heeft een belangrijke rol gespeeld in de romantisering van de Guldensporenslag en het verdient dan ook een mooie plek in onze Guldensporenstad! Ook in 1963 zag het stadsbestuur de grote waarde van dit werk en ik ben dankbaar dat ze het toen aangekocht hebben. Het werk zal opgenomen worden in de nieuwe scenografie rond 1302 in de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Aan ons nu om het dankzij de restauratie levend te houden.

— Axel Ronse, schepen van cultuur

De restauratie

Hoe gaat een restauratie van een dergelijk schilderij in zijn werk? Restaurateur Frederik Cnockaert voert in zijn atelier in Wervik een reeks behandelingen uit om het 19de eeuwse schilderij in zijn oude glorie te herstellen.

- De spanning van het doek bijwerken
- De voorzijde van het schilderij reinigen en de vergeelde vernislaag verwijderen met concentraties van aangepaste solventen. De reiniging van de verflaag gebeurt na voorafgaande tests, die op logische wijze en in de verschillende kleurzones worden uitgevoerd.
- Het oude stof en vuil op de rugzijde van het doek trekt verder stof aan en wordt daarom gereinigd met mechanische middelen (klimatisatie, kompressen, scalpel,...).
- Het schilderij beschermen tegen vocht en stof met een matte uniforme slotvernis.
- Het spieraam controleren op haar stevigheid en behandelen tegen houtworm en schimmel. Indien nodig aanpassen en vernieuwen. Er wordt een richel voorzien om latere inprenting van het doek te voorkomen. De spieën achteraan vastzetten.

- Het houtwerk van lijst en spieraam behandelen tegen houtworm, en dit zowel preventief als curatief.
- De omlijsting reinigen en bijkleuren met echt goudpoeder en boenen met microkristallijne was.

Vernis verkleurt in de loop der jaren en vormt langzaam maar zeker een gele tot bruine film. Na 40 tot 60 jaar kan de verkleurde vernislaag het uiterlijk van het kunstwerk ernstig gaan verstoren. Dit was hier het geval. Het is spannend om te zien hoe een schilderij kan opknappen door vuil- en vernisafname, en door het terug aanbrengen van een nieuwe, heldere laag vernis. Dit schilderij werd geschilderd met olieverf en met goede pigmenten. Na reiniging is het schilderij terug prachtig en kan het terug getoond worden zoals de kunstenaar het bedoeld had.

— Frederik Cnockaert, restaurateur atelier Kerat (Wervik)

Het schilderij is nu reeds bijna volledig gereinigd. De restaurateur moet enkel nog een beschermlaag aanbrengen tegen vocht en stof. Hij kan dit pas doen na 3 maanden omdat de chemische solventen eerst volledig moeten verdampen uit het schilderij. Het schilderij was voorheen donker en levenloos, maar oogt nu terug levendig. De fijne kleurnuances komen terug tevoorschijn. Na restauratie zal het kunstwerk terug lijken op wat de schilder Nicaise De Keyser voor ogen had.